

УДК: (141.32: 130.2):[111.1+165.0]

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.69.357446>

Пашинська Агнесса Валеріївна, кандидат філософських наук,
доцент кафедри загальнотеоретичних правових і соціально-гуманітарних
дисциплін, Київський університет права НАН України
e-mail: agnessa.pashynska@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5181-3704

ФІЛОСОФІЯ МЕЖІ: ВІД ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО ДОСВІДУ ДО МЕТОДОЛОГІЇ СУЧАСНОГО ПІЗНАННЯ

Стаття обґрунтовує філософію межі як інтегративну методологію сучасної гуманітаристики. Межа осмислюється як динамічний простір переходу, що поєднує онтологічний, антропологічний та епістемологічний виміри, а граничний досвід, лімінальність і border thinking інтерпретуються як підґрунтя розуміння ідентичності, знання й трансформації в умовах глобальної нестабільності.

Ключові слова: *філософія межі, лімінальність, граничний досвід, мислення з межі, межа як метод, межова ідентичність, деколоніальність.*

Постановка проблеми. У сучасному гуманітарному знанні дедалі більшої актуальності набуває осмислення феномену межі як специфічного способу буття людини у світі радикальних трансформацій. Глобальні кризи, війни, міграційні процеси, технологічні зрушення та культурна гібридизація формують досвід постійної пороговості, у якому руйнуються усталені ідентичності, соціальні ролі та пізнавальні моделі. У цих умовах зростає потреба у філософській рефлексії, здатній мислити не лише стабільні структури, а передусім процеси переходу, невизначеності та становлення.

Ідея межі має глибоке історико-філософське підґрунтя: від античних уявлень про межу як умову форми й визначеності буття до критичної філософії, де вона постає як межа пізнання, та екзистенційної традиції, що трактує її як досвід граничних ситуацій. У ХХ–ХХІ ст. ця проблематика розширюється в межах антропології, культурології та постколоніальних студій, де межа інтерпретується як лімінальний стан переходу, простір творення ідентичності та позиція альтернативного знання.

Авторські права: © 2026 належать авторам.
Подано для можливої публікації у відкритому доступі на умовах ліцензії
Creative Commons Attribution (BY) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Copyright: © 2026 by the authors.
Submitted for possible open access
publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution
(BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Особливої ваги ця тема набуває в українському соціокультурному контексті, де досвід пограниччя має не лише історичний, а й екзистенційний вимір. Українське суспільство функціонує у полі множинних меж – геополітичних, культурних, цивілізаційних, – що в умовах війни трансформуються в досвід граничності між руйнуванням і відродженням. Це актуалізує потребу у філософії, здатній осмислити межу не як лінію поділу, а як простір народження нових форм суб'єктності, солідарності та смислотворення.

Попри значну кількість досліджень, присвячених лімінальності, граничному досвіду та *border thinking*, поняття межі досі не отримало цілісного філософського оформлення як самостійної методології пізнання. Наявні підходи здебільшого розглядають окремі виміри феномену – онтологічний, антропологічний або епістемологічний – без їх інтеграції в єдину концептуальну модель. Це зумовлює необхідність системного теоретичного узагальнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика межі, граничності та лімінальності набуває все більшого значення в сучасній філософії, культурології та антропології. Дослідники осмислюють межу не лише як просторову або ментальну категорію, а як метод пізнання, спосіб буття і стан свідомості.

Онтологічний та екзистенційний вимір цієї проблеми розкрили Карл Ясперс і Жорж Батай [1; 2]. У Ясперса межа постає як досвід зустрічі з трансцендентним у граничних ситуаціях – стражданні, провині, смерті, боротьбі. Батай вводить поняття *limit experience* – досвіду переходу за межу раціонального, у якому людина долає власні межі й відкриває новий вимір істини. Подібні ідеї розвивалися і в українській філософській традиції. Зокрема, Назіп Хамітов у межах авторської метаантропології виокремив «граничне буття» як особливий стан людського існування, у якому особистість виходить за межі буденності [3].

Антропологічну традицію осмислення межі започаткували Віктор Тернер [4] та сучасні українські дослідниці Людмила Горбунова [5] й Ольга Городиська [6]. Для Тернера межа – це простір переходу, де руйнуються соціальні ролі й відбувається оновлення спільноти, тоді як Горбунова та Городиська наголошують на внутрішній, особистісній трансформації, що відбувається у процесі лімінального досвіду.

Епістемологічний вимір філософії межі формується у працях Вальтера Міньюло, який розробляє концепт *border thinking* – мислення з периферії, що відкриває можливість деколонізації знання [7]. Глорія Анзальдуа пропонує ідею «гібридної свідомості» (*mestiza consciousness*), яка виникає у просторі міжкультурного зіткнення [8].

Сандро Мецадра і Бретт Нілсон розглядають межу як методологію пізнання – спосіб мислити «через межу», виявляючи рух, напруження і множинність

сучасного світу [9]. Марко Моджані доповнює цю перспективу, пропонуючи бачити межу як *meeting point* – поле зустрічі різних способів знання й іден-тичностей [10]. Нарешті, Ейлін Ні Мхурху розширює поняття межі в напрямі естетики й співтворення, розглядаючи її як простір голосу, взаємодії й спільної творчості [11].

Попри глибину цих напрацювань, поняття межі досі не набуло системного філософського оформлення. Тому постає потреба в обґрунтуванні філософії межі як цілісної парадигми, що інтегрує онтологічний, антропологічний та епістемологічний виміри в єдиний принцип сучасного гуманітарного мислення.

Метою статті є обґрунтування філософії межі як самостійного концепту та методології сучасного гуманітарного мислення.

Виклад основного матеріалу. Ідея межі як онтологічного принципу має глибоке коріння у філософській традиції. У Платона межа позначає структуру буття – порядок, який утримує хаос у формі. Для Арістотеля межа – це принцип визначеності: будь-яке існування можливе лише настільки, наскільки воно має межу, що відділяє його від небуття. Цей первинний досвід межі – як умови буття – формує підґрунтя всієї подальшої європейської думки.

У Новий час Іммануїл Кант перетворює межу на категорію пізнання: людина може досягти лише явища, але не «речі самі по собі». Межа розуму – це не слабкість, а умова свободи, бо саме в її усвідомленні виникає критичне мислення. Гегель радикалізує цю ідею, розглядаючи межу як момент діалектичного переходу. Вона є не бар'єром, а рушієм розвитку, адже «щоб бути, буття має перейти у своє інше». У філософії Гегеля межа постає як принцип становлення – простір, у якому здійснюється саморух духу.

Фрідріх Ніцше вперше вводить ідею «людини на межі», яка не шукає абсолютів, а приймає хаос як умову творчості. Його афірмація життя є водночас афірмацією межі – як простору, де людина перевищує себе. Ніцшеанський мотив переходу від буття до становлення відкриває шлях до філософії ХХ ст., де межа стає не зовнішнім обмеженням, а внутрішньою подією суб'єкта.

Карл Ясперс визначає «граничні ситуації» – смерть, страждання, провину, боротьбу – як досвіди, у яких людина стикається з нездоланим. Ці ситуації не можна подолати, але їх можна осмислити; саме тому вони ведуть до «просвітлення існування» [1]. Межа в цьому контексті є моментом зустрічі з власною трансцендентністю, у якій народжується автентичність.

Жорж Батай продовжує цю лінію, наголошуючи, що пізнання починається там, де розум зустрічає власну межу. Він описує внутрішній досвід як момент виходу за межі раціонального, коли суб'єкт переживає напруження між знанням і не-знанням, людським і сакральним. «Межа, – пише Батай, – це міс-

це, де істина відкривається в акті порушення» [2, с. 17]. Для нього перехід не є втечею, а досвідом присутності – моментом духовного перевищення, у якому людина торкається власної глибини.

Таким чином, в онтологічному вимірі межа постає не як межа завершеності, а як простір живої напруги між буттям і становленням. Вона визначає не кінець, а тривалість – момент, у якому людина перебуває в процесі самотворення. У цьому сенсі філософія межі є не теорією стабільності, а онтологією руху, що розкриває буття як відкритість, становлення і діалог із власними межами.

Антропологічне осмислення межі виводить цю категорію з онтологічного рівня буття у простір людського досвіду – як стан становлення, перетворення та духовної трансформації. Саме тут межа набуває екзистенційного змісту: вона не лише розділяє, а й поєднує, відкриваючи можливість переходу від старого до нового стану.

А. ван Геннеп уперше систематизував ритуали переходу, виокремивши три етапи: відділення, лімінальність і включення [12]. Лімінальна фаза є «міжсвіттям» – моментом, коли індивід втрачає попередній статус, але ще не отримує нового. Цей стан невизначеності, за ван Геннепом, має сакральний характер, бо саме в ньому можливе оновлення суб'єкта. Віктор Тернер розвиває цей підхід, показуючи, що лімінальність – це простір, у якому розчиняються соціальні ролі, а на їхньому місці виникає спільність (*communitas*) [4]. Тернер переносить ідею межі з обрядового контексту в соціальний і культурний: саме в «пограничних станах» відбувається руйнування ієрархій і поява нових форм колективності.

Цей перехід від ритуального до екзистенційного розуміння межі продовжують сучасні українські дослідниці. Людмила Горбунова трактує лімінальність як «стан переходу, проміжність між попереднім і новим, у якому відкривається можливість трансформації суб'єкта» [5, с. 86]. На її думку, освітній і культурний процеси є не просто передачею знань, а простором внутрішньої ініціації, де людина вчиться жити у стані невизначеності, тобто на межі. Для Горбунової лімінальність – це педагогічна категорія, що дозволяє поєднати філософію, антропологію й освіту в єдину динамічну модель формування особистості.

Ольга Городиська розвиває поняття *limit experience*, вбачаючи у ньому не лише граничний, а передусім творчий досвід [6]. Людина, яка перебуває «на межі», не просто втрачає попередню ідентичність, а створює нову. У цьому стані – у «розриві» між уже не-старим і ще не-новим – розкривається справжній потенціал людської суб'єктності. Городиська підкреслює, що межа є не кризою, а формою внутрішнього руху, через який людина входить у діалог зі своїм «іншим» [6].

Таким чином, антропологічний вимір філософії межі розкриває її як метод розуміння людини у процесі становлення. Межа тут – не межа між «Я» і світом, а простір зустрічі, у якому людина стає собою. Досвід переходу є водночас духовним, освітнім і культурним процесом. Він формує здатність не тікати від невизначеності, а жити в ній, перетворюючи кризу на джерело внутрішньої енергії.

У ХХ–ХХІ ст. поняття межі переходить з антропологічного у пізнавальний простір, стаючи не лише предметом, а й методом мислення. Межа перетворюється на позицію знання, з якої можливо побачити приховані структури влади, колоніальності й культурної ієрархії. У цьому контексті філософія межі набуває епістемологічного виміру – вона стає способом бачити світ з «іншого боку», не з центру, а з периферії, де народжується альтернативне мислення.

Вальтер Міньйола запроваджує поняття *border thinking* – мислення з межі, що виникає у постколоніальному просторі [7]. Для Міньйола межа – це не географічна лінія, а епістемологічна позиція, з якої можливе «мислення інакше». Він наголошує, що колоніальність влади супроводжується колоніальністю знання – контролем над тим, хто має право мислити і говорити. Тому *border thinking* – це не лише теорія, а стратегія звільнення, у якій «погранична свідомість» формує нові горизонти знання, вільні від західних універсалій.

Глорія Анзальдуа продовжує цю ідею, але переносить її в антропологічний і духовний вимір [8]. Її концепт *mestiza consciousness* – постає як нова форма ідентичності, що виникає в міжкультурному просторі, де відбувається синтез протилежностей: колонізованого й колонізатора, чоловічого й жіночого, тілесного й духовного. Для Анзальдуа межа – це не травма, а місце творення нового «Я», яке приймає множинність. Таким чином, *border thinking* і *mestiza consciousness* утворюють гуманітарний горизонт, де межа мислиться як місце зустрічі – між культурою і тілом, між мовою і мовчанням, між суб'єктом і владою.

Сандро Мецадра та Бретт Нілсон радикалізують цей підхід, піднісши межу до рівня методологічного принципу. Вони пропонують «мислити через межу» (*border as method*), тобто не розглядати її як об'єкт, а використовувати як інструмент дослідження сучасності [9]. Для авторів межа – це динамічна структура, що одночасно формує і розділяє простори праці, капіталу, культури. Вона стає «лабораторією глобалізації», де видно, як знання, влада і рух тіл взаємодіють у сучасному світі. У цьому сенсі «межа як метод» означає постійну рефлексію власної позиції – мислити не з центру, а з периферії, не з домінуючого дискурсу, а з того, що виключене з нього.

Кріс Рамфорд показує, що межі існують не лише в політичному просторі, а й у повсякденності – у тому, як люди щодня конструюють і відтворюють

ідентичності [13]. Його концепт «повсякденного бордерворку» розширює погляд на межу, показуючи її соціальну мікродинаміку. Проте, як зазначає Марко Моджані, такий підхід ризикує деполітизувати межу, оскільки фокусується на буденних взаємодіях, залишаючи поза увагою питання влади [10].

Моджані пропонує синтетичну концепцію межі як «meeting point» – точки зустрічі, у якій поєднуються деколоніальний підхід Міньюоло, етичний вимір Анзальдуа та політична критика Мецадри й Нілсона [10]. Він бачить межу не як лінію розриву, а як поле взаємодії, у якому зустрічаються різні типи знання, досвіду та суб'єктності. У цьому полягає ключова інновація його підходу: межа – не лише об'єкт спостереження, а середовище співіснування.

Ейлін Ні Мхурху переносить border thinking до сфери естетики. Вона розглядає межу як простір співтворення (co-creation) і множинності голосів, де політичне й естетичне взаємодіють [11]. На її думку, деколонізація мислення неможлива без естетичного повороту – тобто без створення нових способів бачити, відчувати і говорити. Таким чином, межа постає як «естетичне поле зустрічі», у якому знання й мистецтво взаємно доповнюють одне одного.

Отже, в епістемологічному вимірі межа стає методологічним принципом гуманітарного пізнання. Вона не лише розкриває множинність світів, а й навчає мислити з позиції між, in-between – у проміжку між мовами, культурами, системами влади. Така позиційність дає змогу не тільки деконструювати структури домінування, а й відкривати нові простори співбуття, діалогу та творчої чутливості.

Філософія межі сьогодні постає не лише як аналітична категорія, а як метод пізнання – спосіб бачити, мислити й діяти з позиції переходу. Її сутність полягає в тому, що істина народжується не в межах певної системи, а між ними – у точці дотику різних мов, культур, знань і досвідів. Цей метод не прагне до стабільності чи завершеності, а, навпаки, утверджує рух, відкритість і саморефлексію.

З позицій гуманітарного пізнання «мислення через межу» означає, що дослідник розташовується у просторі «in-between» – між дисциплінами, між культурами, між суб'єктивним і об'єктивним. Це мислення не шукає однозначної істини, а аналізує суперечності, процеси й переходи. Саме так, за Мецадрою та Нілсоном, «border as method» дозволяє побачити приховані ієрархії знання, рухливість влади та множинність позицій, що формують сучасну реальність.

У філософії освіти цей підхід проявляється як педагогіка переходу. Лімінальність, за Горбуною, стає основою навчального процесу: студент не лише отримує знання, а проживає досвід становлення. Освіта перетворюється на ініціацію, у якій людина навчається мислити на межі – між знаним і невідомим,

між усталеним і новим. Це формує не фіксоване знання, а здатність до перетворення, критичної рефлексії та духовного зростання.

У соціальному й політичному аналізі метод філософії межі надає інструмент для деколонізації знання. Як показують Міньюоло й Моджані, мислення з межі – це спосіб розкрити асиметрії між центром і периферією, між владою і підпорядкуванням. Аналізуючи процеси міграції, поствоєнні ідентичності чи культурні конфлікти, дослідник має дивитися «з межі», а не «з центру» – з перспективи тих, хто перебуває між системами. Така позиція не лише виявляє нерівність, а й відкриває простір для діалогу.

У філософії особистості цей метод стає етикою внутрішнього руху. Як писав Ясперс, граничні ситуації – смерть, провина, вибір – не руйнують людину, а пробуджують її до самопізнання. Проживаючи ці ситуації, індивід переходить від пасивного існування до автентичного буття. Таким чином, «мислення межі» може бути практикою духовної роботи – не втечею від невизначеності, а прийняттям її як умови людської свободи.

У сфері мистецтва та культурного менеджменту межа стає простором співтворення. Ні Мхурху показує, що естетичний вимір межі відкриває можливість для «co-creation and voice» – творення нових форм чутливості, у яких взаємодіють локальне і глобальне, традиція й інновація. Художній чи кураторський проєкт, побудований на принципі «thinking through the border», не фіксує ідентичність, а створює діалогічне поле, де кожен учасник стає співавтором сенсу.

Отже, метод філософії межі – це не техніка, а спосіб буття у світі. Він вимагає від суб'єкта позиційності (мислити «з межі», а не «з центру»), рухливості (відмови від дихотомій), саморефлексії (усвідомлення власного місця у процесі пізнання) та етичної відкритості (готовності зустріти Іншого). У сучасному світі, позначеному війнами, міграціями й кризами ідентичності, цей метод набуває особливої актуальності – адже вчить не замикатися у межах власного досвіду, а бачити в кожній межі можливість зустрічі, діалогу й нового початку.

Висновки. Інтерпретація результатів засвідчує, що філософію межі варто розглядати не лише як тематичне поле, а як інтегративну методологію сучасного гуманітарного знання. Якщо раніше межа асоціювалася передусім з обмеженням – пізнання, буття чи суб'єкта – сьогодні вона постає як простір становлення, у якому формуються нові моделі досвіду, ідентичності та мислення. Це відображає ширший поворот від метафізики стабільності до філософії процесуальності. Межа набуває статусу динамічного переходу, що об'єднує онтологічні, антропологічні й епістемологічні виміри людського буття.

В екзистенційному вимірі вона постає як досвід граничних ситуацій, що відкривають можливість трансценденції та автентичного самопізнання. В антропологічній перспективі межа виконує функцію ініціації, у якій особистість трансформується через кризу й невизначеність. Лімінальність постає як не винятковий, а ключовий досвід формування суб'єктності. Епістемологічно межа перетворюється з об'єкта дослідження на позицію знання. Мислення з пограниччя деконструює універсалістські моделі та відкриває можливості для поліфонічного, контекстуального пізнання. Це точка перегляду владних ієрархій знання та джерело альтернативних епістемологій.

Філософія межі також виявляє гуманістичний і естетичний потенціал: вона постає як простір зустрічі, співтворення та діалогу. Не будучи лінією розмежування, межа стає полем взаємодії, у якому формується нова чутливість до іншості та множинності.

Узагальнення цих підходів дозволяє осмислити межу як методологічний принцип – мислення у просторі «між», у точках перетину дисциплін, культур, досвідів. У цій позиційності істина народжується не всередині системи, а на стику різних смислових горизонтів.

Актуальність філософії межі зростає в умовах глобальних криз, війн і масових переміщень, де досвід пограниччя стає повсякденним. Вона постає не лише як теоретична модель, а як інструмент осмислення реальності, у якій нестабільність і невизначеність – базові умови людського існування. Отже, філософія межі формулюється як самостійна гуманітарна парадигма і методологія пізнання, що орієнтована на перехід, множинність і відкритість. Істина в такій оптиці – це те, що виникає в русі, взаємодії та перетині. А межа – не перешкода, а джерело нових форм буття, ідентичності та знання.

Перспективи подальших досліджень полягають у розвитку прикладного виміру філософії межі – зокрема, в аналізі поствоєнних трансформацій ідентичності, філософії освіти, деколоніальних студій і культурної дипломатії, де досвід «між» набуває практичного значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jaspers K. *Existenzerhellung. Philosophie in 3 Bänden*. Bd 2. 3 Aufl. Berlin : Springer, 1956. 447 p.
2. Bataille G. *Inner Experience*. Albany : State University of New York Press, 1988. 209 p.
3. Хамітов Н. В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. 2-ге вид., випр. та допов. Київ : КНТ, 2017. 370 с.
4. Turner V. *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago : Aldine Publishing, 1969. 213 p.

5. Горбунова Л. Лімінальність як концепт філософії (до обґрунтування трансформативного навчання). *Філософія освіти*. 2015. № 2. С. 65–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2015_2_4 (дата звернення: 27.02.2026).
6. Городиська О. М. Limit-experience як філософсько-антропологічний концепт. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 42. С. 9–15. doi: <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.2>.
7. Mignolo W. D. *Local Histories / Global Designs. Coloniality, Subaltern Knowledges and Border Thinking*. Princeton : Princeton University Press, 2000. 371 p.
8. Anzaldúa G. *Borderlands / La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco : Aunt Lute Books, 1987. 312 p.
9. Mezzadra S., Neilson B. *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Durham : Duke University Press, 2013. 364 p.
10. Mogiani M. Studying borders from the border: Reflections on the concept of borders as meeting points. *Journal of Borderlands Studies*. 2023. Vol. 38, Issue 4. P. 1–15. doi: <https://doi.org/10.1080/08865655.2023.2251436>.
11. Ní Mhurchú A. Decolonising and the aesthetic turn in international studies: Border thinking, co-creation and voice. *Millennium*. 2024. Vol. 52, Issue 2. P. 434–458. doi: <https://doi.org/10.1177/03058298241234219>.
12. Van Gennep A. *Les Rites de Passage*. Paris : Émile Nourry, 1909. 198 p.
13. Rumford C. “Seeing like a border”: Towards multiperspectivalism. *Cosmopolitan Borders. Mobility & Politics*. London : Palgrave Pivot, 2014. P. 47–66. doi: https://doi.org/10.1057/9781137351401_3.

REFERENCES

1. Jaspers, K. (1956). *Existenzerhellung. Philosophie in 3 Bänden*. Vol. 2 (3rd ed.). Berlin: Springer.
2. Bataille, G. (1988). *Inner Experience*. Albany: State University of New York Press.
3. Khamitov, N. V. (2017). *Samotnist u liudskomu butti. Dosvid metaantropolohii* (2nd ed., revised and expanded). Kyiv: KNT [in Ukrainian].
4. Turner, V. (1969). *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago: Aldine Publishing.
5. Horbunova, L. (2015). *Liminalnist yak kontsept filosofii (do obgruntuvannia transformativnoho navchannia)*. *Filosofia osvity – Philosophy of Education*, 2, 65–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2015_2_4 [in Ukrainian].
6. Horodyska, O. M. (2023). *Limit-experience yak filosofsko-antropolohichnyi kontsept. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologhii – Actual Problems of Philosophy and Sociology, issue 42, 9–15*. doi: <https://doi.org/10.32782/apfs.v042.2023.2> [in Ukrainian].
7. Mignolo, W. D. (2000). *Local Histories / Global Designs. Coloniality, Subaltern Knowledges and Border Thinking*. Princeton: Princeton University Press.
8. Anzaldúa, G. (1987). *Borderlands / La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco: Aunt Lute Books.

9. Mezzadra, S., Neilson, B. (2013). *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Durham: Duke University Press.
10. Mogiani, M. (2023). Studying borders from the border: Reflections on the concept of borders as meeting points. *Journal of Borderlands Studies*, Vol. 38, issue 4, 1–15. doi: <https://doi.org/10.1080/08865655.2023.2251436>
11. Ní Mhurchú, A. (2024). Decolonising and the aesthetic turn in international studies: Border thinking, co-creation and voice. *Millennium*, Vol. 52, issue 2, 434–458. doi: <https://doi.org/10.1177/03058298241234219>
12. Van Gennep, A. (1909). *Les Rites de Passage*. Paris: Émile Nourry [in French].
13. Rumford, C. (2014). “Seeing like a border”: Towards multiperspectivalism. *Cosmopolitan Borders. Mobility & Politics*. London: Palgrave Pivot, 47–66. doi: https://doi.org/10.1057/9781137351401_3

Pashynska Ahnessa Valeriivna, PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of General Theoretical Legal and Socio-Humanitarian Disciplines, Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

PHILOSOPHY OF THE BORDER: FROM EXISTENTIAL EXPERIENCE TO THE METHODOLOGY OF CONTEMPORARY KNOWLEDGE

The article substantiates the philosophy of the border as an integrative methodology of contemporary humanities. It conceptualizes the border as a dynamic space of transition linking ontological, anthropological, and epistemological dimensions, and interprets boundary experience, liminality, and border thinking as foundations for understanding identity, knowledge, and transformation in conditions of global instability.

Keywords: *philosophy of the border, liminality, limit experience, border thinking, border as method, boundary identity, decoloniality.*

Статтю подано / Submitted: 09.01.2026

Доопрацьовано / Revised: 26.01.2026

Схвалено до друку / Accepted: 06.02.2026

Опубліковано / Published: 06.05.2026

